

[DOI:10.26104/NNTIK.2023.36.58.046](https://doi.org/10.26104/NNTIK.2023.36.58.046)

Кубатов И.К.

**ЖЕКЕ ЖАКТАРДЫН УКУКТУК СТАТУСУ САЛЫК
УКУКТУК МАМИЛЕЛЕРДИН СУБЪЕКТИСИ КАТАРЫ**

Кубатов И.К.

**ПРАВОВОЙ СТАТУС ФИЗИЧЕСКОГО ЛИЦА
КАК СУБЪЕКТА НАЛОГОВЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ**

I. Kubatov

**LEGAL STATUS OF AN INDIVIDUAL AS THE
SUBJECT OF TAX RELATIONS**

УДК: 347.73:336.2 (575.2)

Макалада салык укуктук мамилелердин субъектиси катары жеке жактардын укуктук статусу изилденген. Автор изилдөөнүн жүрүшүндө салык мыйзамдарына ылайык субъективдүү укуктарга жана юридикалык милдеттерге ээ болгон субъекттердин салык укуктук мамилелериндеги ордун жана маанисин белгилеген. Макаланын мазмуну салык укуктук мамилелеринин негизги катышуучулары болуп салык төлөөчү, салык өкүлү жана салык кызматынын укуктук макамы деталдуу изилденген. Автор салык укугунун теориялык жана практикалык маселелерин чечүүгө мүмкүндүк берүүчү Кыргыз Республикасынын юристтеринин эмгектери менен катар Россия Федерациясынын окумуштууларынын илимий эмгектерине терең талдоо жүргүзүп, белгилүү бир салыштырма-укуктук изилдөөлөрдү жасаган. Андан сырткары, автор салык төлөөдөн качып салык мыйзамдарын конкреттүү бузгандыгы үчүн салык төлөөчүлөрдү жоопкерчиликке тартуу жөнүндө маселелерге терең талдоо жүргүзгөн.

Негизги сөздөр: салык, салык мыйзамдары, салык укуктук мамилелер, жеке жактар, юридикалык жактар, салык жоопкерчилиги, салык укуктук бузуулар.

В статье исследуется правовой статус физических лиц как субъектов налогово-правовых отношений. В ходе исследования автор определил место и значение субъектов, которые имеют субъективные права и юридические обязанности в соответствии с налоговым законодательством в налоговых правоотношениях. В содержании статьи подробно рассматривается правовое положение налогоплательщика, налогового представителя и налоговой службы как основных участников налоговых правоотношений. Автором проведен углубленный анализ научных трудов ученых Российской Федерации наряду с работами юристов Кыргызской Республики, что позволило решить теоретические и практические вопросы налогового права, а также проведены отдельные сравнительно-правовые исследования. Кроме того, автором проведен углубленный анализ вопросов привлечения налогоплательщиков к ответственности за конкретные нарушения налогового законодательства.

Ключевые слова: налог, налоговое законодательство, налоговые правоотношения, физические лица, юридические лица, налоговая ответственность, налоговые правонарушения.

The article examines the legal status of individuals as subjects of tax and legal relations. In the course of the study, the author determined the place and significance of subjects who have subjective rights and legal obligations in accordance with tax legislation in tax legal relations. The content of the article examines in detail the legal status of the taxpayer, tax representative and tax service as the main participants in tax legal relations. The author conducted an in-depth analysis of the scientific works of scientists of the Russian Federation along with the works of lawyers of the Kyrgyz Republic, which

made it possible to solve theoretical and practical issues of tax law, and conducted separate comparative legal studies. In addition, the author conducted an in-depth analysis of the issues of holding taxpayers accountable for specific violations of tax legislation.

Key words: tax, tax legislation, tax legal relations, individuals, legal entities, tax liability, tax offenses.

«Жеке адам» түшүнүгү өзгөчө юридикалык жак деп аталган жамааттык (уюштуруучулук) субъекттен айырмаланып, укуктун жеке субъектин белгилөө үчүн мыйзамдуу. «Жеке жак» термини мамлекеттин аймагында жашаган бардык жеке субъекттерди: Кыргыз Республикасынын жарандарын, чет өлкөлүктөрдү жана жарандыгы жок адамдарды камтыйт. «Жаран» түшүнүгү инсандын өзгөчөлүктөрүнүн конкреттүү социалдык-укуктук аспектин билдирет. Ал адамдын мамлекет менен туруктуу укуктук байланышын билдирет, бул адамдын коомдогу жана мамлекеттеги укуктук абалын аныктайт [1].

Салык мыйзамдарына ылайык субъективдүү укуктарга жана юридикалык милдеттерге ээ болгон субъекттер салыктык укук мамилелеринин катышуучулары болуп саналат. Салыктык укук мамилелеринин субъекттерине салык укук жөндөмдүүлүгү, салык аракетке жөндөмдүүлүгү, б.а. салык укук субъективдүүлүгү. Салык укук субъективдүүлүгү катары мыйзам тарабынан таанылган өз алдынча субъект – салык мыйзамдары менен жөнгө салынуучу коомдук мамилелердин катышуучусу болуу, субъективдүү салыктык укуктарга жана милдеттерге ээ болуу жана жүзөгө ашыруу жөндөмдүүлүгүн түшүнүү керек. Салык укук субъективдүүлүгү өзүнүн салыктык укук мамилелеринин катышуучусу болууга, аларда өз укуктарын жана милдеттерине ээ болуу жана ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүн берет.

Салыктык укук субъектиги өз алдынча юридикалык мааниге ээ болгон эки элементтен турат: салык укук жөндөмдүүлүгү жана салык аракетке жөндөмдүүлүк. Салык укук жөндөмдүүлүгү юридикалык жак үчүн түзүлгөн учурдан тартып, ал эми жеке жак үчүн - төрөлгөн учурдан тартып пайда болот. Салык аракетке жөндөмдүүлүгү - салык мыйзамдарында белгиленген укуктарга ээ болуу жана мыйзамдарга ылайык жоопкерчилик тартуу жөндөмдүүлүгү. Бул милдет

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 22-беренесинде аныкталган: «Мыйзамда белгиленген учурларда жана тартипте салыктарды жана жыйымдарды төлөөгө ар бир адамдын милдеттүүлүгү».

Салык жөндөмдүүлүгү – салыктык укук мамилелеринин субъектинин өз аракеттери аркылуу өз укуктарына ээ болуу жана ишке ашыруу жана мыйзамдарга ылайык жоопкерчиликтерди тартуу жөндөмдүүлүгү.

Юридикалык адабияттарда салыктык укук жөндөмдүүлүгү менен салык аракетке жөндөмдүүлүгү көбүнчө өз ара байланышта болуп, бири-бирин толуктап турат. Юридикалык жак үчүн укук жөндөмдүүлүгү менен аракетке жөндөмдүүлүгүнүн пайда болушу көбүнчө дал келет. Ошентип, атап айтканда, юридикалык жакты каттоо салыктык каттоону жана салык төлөөчүнүн идентификациялык номерин берүүнү билдирет.

Жеке адам үчүн аракетке жөндөмдүүлүгүнүн пайда болуу учуру укук бузууга жөндөмдүүлүктүн пайда болгон учуру менен аныкталат, б.а. салыктык укук бузуулар үчүн мыйзамдуу жоопкерчилик тартууга жөндөмдүү. Кыргыз Республикасынын Салык кодексинде салык төлөөчүлөрдүн аракетке жөндөмдүүлүгү жана укук бузуучулук курагы көрсөтүлгөн эмес. Салык кодексинин ченемдерине таянып, салык төлөөчү – жеке адамда материалдык пайдага же материалдык эмес пайдага (салык төлөө зарыл) болгондо укук жөндөмдүүлүгү пайда болот жана ал ар кандай куракта пайда болушу мүмкүн деген тыянак чыгарууга болот.

Бирок Кыргыз Республикасынын Салык кодексинде көптөгөн кемчиликтер жана суроолор бар, аларга азырынча жооп жок. Мисалы: беш жашар небереге чоң ата, чоң энеси батир берген, бул учурда салык салуу объектиси пайда болгондо, мыйзам аны салык төлөөгө милдеттендирет, бирок беш жашар бала бул үчүн кандайдыр бир аракеттерди жасай албайт. Салыкты эсептеп, төлөсө, анын ата-энеси муну ал үчүн (мыйзамдуу өкүлдөр) жасашы керек. Бирок, эгерде ата-энесинин мүлк салыгын төлөөгө ашыкча кирешеси жок болсо, анда салыкты ким төлөөгө милдеттүү? Мындай жагдайда небере аракетке жөндөмдүү, бирок өз алдынча өз укуктарын жана милдеттерин ишке ашыра албайт.

Кыргыз Республикасынын Салык кодексине ылайык салыктык укук мамилелеринин негизги катышуучулары болуп салык төлөөчү, салык өкүлү жана салык кызматы саналат. Салык төлөөчүлөр болуп салык төлөөгө милдеттүү болгон жеке жана юридикалык жактар саналат. Салык төлөөчү – жеке жак – Кыргыз Республикасынын жараны, чет өлкөлүк жаран жана жарандыгы жок адам. Заманбап шарттарда жеке адамдар салыктык укук мамилелеринин активдүү катышуучулары болуп калышты. Бул рынок экономикасынын шартында жеке жактардын салыктык жүгүнүн жогорулашынан, натыйжада алардын салыктык

укук мамилелеринен келип чыккан укуктарын коргоо боюнча аракеттеринин күчөшү менен шартталган.

Резидент – жеке жеке адам – учурдагы салык мезгилинде аяктаган 12 ай катарынан турган ар кандай мезгилдин ичинде Кыргыз Республикасынын аймагында 183 күн же андан ашык болгон же Кыргыз Республикасынын чет өлкөлөрдө мамлекеттик кызматында турган ар кандай жеке жак.

Салыктын резидентлиги – бул мамлекет менен субъекттин (юридикалык же жеке жактардын) ортосундагы аймактык мүнөздөгү жана салык салуу максатында мыйзам тарабынан белгиленген укуктук мамилелер. Тургенев Н.И. резиденция салык төлөөчүнүн өлкөнү башкарууга, «киреше алууну, аны күтүүнү жана инвестициялоону, ошондой эле керектөө аркылуу пайдаланууну камсыз кылуучу» чыгымдарга катышуу милдеттенмеси менен шартталган аймактык байланыш катары аныктайт [2].

Резидент эмес жеке жак – Кыргыз Республикасынын Салык кодексине ылайык резидент жеке жак катары таанылбаган жеке жак. Төмөнкү категориялардын бирине кирген жак резидент эмес болушу мүмкүн:

- 1) тигил же бул мамлекетте иштеген, бирок башка мамлекетте катталган юридикалык жак;
- 2) жеке жак – бир мамлекетте активдүү, бирок башка мамлекетте туруктуу жашаган;
- 3) юридикалык жак болуп саналбаган, чет мамлекеттердин мыйзамдарына ылайык түзүлгөн ишканалар жана уюмдар;
- 4) өлкөдө жайгашкан чет өлкөлүк дипломатиялык жана башка расмий өкүлчүлүктөр, ошондой эле эл аралык уюмдар, алардын филиалдары жана өкүлчүлүктөрү.

Жеке адамды резидент (резидент эмес) катары классификациялоо критерийи жарандыгынын (мисалы, АКШда) же кыймылсыз мүлкүнүн болушуна эмес, календардык жыл ичинде Кыргыз Республикасында өткөргөн күндөрдүн санына гана көз каранды. Кыргызстанда жылына 183 күндөн ашык убакыт өткөргөн чет элдик жаран Кыргыз Республикасынын резиденти болуп чыгышы мүмкүн, ал эми дээрлик бир жыл бою өз мекенинде жок болгон ата мекендик жаран башка жаран болуп чыгышы мүмкүн. Кыргыз Республикасынын резиденти. Салык төлөөчүгө карата Кыргыз Республикасынын резиденти (резидент эмес) статусу календардык жыл бою күчүндө болот, андан кийин өзгөрүшү мүмкүн.

Кирешеден салык салуу көз карашынан алганда, Кыргыз Республикасынын салык резиденти болуп саналган жеке жактар Кыргыз Республикасынын салык резиденти болуп саналбаган, бирок Кыргыз Республикасындагы булактардан киреше алган жеке жактардан айырмаланат. статьясына ылайык Кыргыз Республикасынын резиденттерине салык салынсын. Кыргыз Республикасынын Салык кодексинин 11-беренесине календардык жыл ичинде 183 күндөн кем

эмес Кыргыз Республикасынын аймагында иш жүзүндө жүргөн жеке жактар кирет. Бул мөөнөт салыктык мезгилдин (календарлык жыл) акырына карата үзгүлтүккө учурайт жана жаңы салык мезгилинде (календардык жыл) жаңыдан эсептелет.

Кыргыз Республикасынын аймагында календардык жыл ичинде 183 күндөн кем эмес иш жүзүндө болгон жеке жактар Кыргыз Республикасынын салык резиденти болуп саналбайт. Салык төлөөчүнүн резидент же резидент эмес статусун аныктоо салык салуу объектисин жана алардын ортосунда олуттуу айырмаланган салыктын ставкасын тандоону аныктайт. Кыргыз Республикасынын салык резиденттери Кыргыз Республикасынын аймагында да, анын чегинен тышкары жерлерде да алган бардык кирешелерине салыктарды төлөшөт; резидент эмес – Кыргыз Республикасынын аймагында алынган кирешелерден гана.

Жеке жактардын ичинен салык төлөөчүлөрдүн өзүнчө категориясына жеке ишкерлер – белгиленген тартипте каттоодон өткөн жана юридикалык жакты түзбөстөн ишкердик ишин жүргүзгөн жеке жактар, ошондой эле жеке нотариустар, адвокаттык кеңселерди түзгөн адвокаттар кирет. Көрүнүп тургандай, салык мыйзамдары Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинен айырмаланып, жеке ишкердик менен алектенген жарандарды - юристтерди, нотариустарды - ишкерлерге теңешет. Юридикалык жакты түзбөстөн ишкердик ишин жүргүзгөн, бирок жарандык мыйзамдардын талаптарын бузуу менен жеке ишкер катары катталбаган жеке жактар КР Салык кодекси менен аларга жүктөлгөн милдеттерди аткарууда жеке ишкерлер эмес экендигине шилтеме кылуу.

Салык төлөөчүлөрдүн салыктык-укуктук абалынын негизин салык мыйзамдарында бекитилген салык салуу чөйрөсүндөгү субъективдүү укуктардын жана милдеттердин жыйындысы түзөт. Жалпы салыкты жана жеке жана топтук өзгөчөлүктөрүнө карабастан бардык салык төлөөчүлөргө бөлүнүүчү укуктук статус менен адамдын белгилүү бир критерийлер боюнча (уюштуруу-укуктук) бөлүнүүчү топко кирүүсүнөн келип чыккан өзгөчө салыкты айырмалоо зарыл. Формасы, иштин түрү, кызматкерлердин саны, кирешелердин көлөмү ж.б. салык төлөөчүлөрдүн категориялары же конкреттүү салыкты төлөөгө байланыштуу. Салык төлөөчүнүн жалпы статусу толугу менен Кыргыз Республикасынын биринчи Салык кодексинин бөлүгү менен жөнгө салынат, өзгөчө статус, эреже катары, Кыргыз Республикасынын экинчи Салык кодексинин бөлүгү менен жөнгө салынат. Салык төлөөчүнүн жалпы салыктык жана укуктук статусун түзгөн укуктары менен милдеттерин негизги, атайын жана атайын деп атоого болот.

Салык төлөөчүнүн субъективдүү укугу – салык мыйзамдарында каралган, салык органдарынын кызмат адамдарынын тийиштүү милдеттери менен камсыз кылынган жана административдик жана соттук коргоо чаралары менен кепилденген жол берилген

жүрүм-турумдун чарасы. «Кеңири мааниде салыктарды жана жыйымдарды төлөөчүлөрдүн укуктары – бул мыйзамдарда бекитилген салык салуунун негизги (конституциялык) принциптерин ишке ашыруу укугу». Салык төлөөчүнүн укуктарына байланыштуу эң негизгиси, аларды мамлекеттик санкциялардын коркунучу жок өз каалоосу боюнча колдонуу мүмкүнчүлүгү. Субъективдүү укук ар дайым белгилүү бир кызыкчылыкка, пайдага же баалуулукка жетүү үчүн юридикалык каражат катары иштейт.

Салык төлөөчүнүн укуктук милдети – бул салык мыйзамдарында каралган, мамлекеттик мажбурлоо чаралары менен камсыз кылынган туура жүрүм-турумдун чарасы. Милдеттенмени аткарууда салык төлөөчүнүн тандоо эркиндиги болбойт, аны аткаруудан баш тартууга болбойт. Мамлекет мыйзамдык милдеттердин талаптагыдай аткарылышы камсыз кылууга укуктун. Бул салык төлөөчүнүн милдети менен субъективдүү укуктун ортосундагы негизги айырма, ал ар дайым ыктыярдуу түрдө, адамдын эркин кароосу боюнча жүзөгө ашырылат.

«Жеке адам иш жүзүндө салык салууга жөндөмдүү боло алат, башкача айтканда, салык салуу объектилерин, башкача айтканда мүлктү, кирешени ж.б. иш жүзүндө жеке адамдын салык жөндөмдүүлүгүнүн башталышы жарандык жана эмгекке жөндөмдүүлүктүн пайда болгон курагынан келип чыгат».

Ар бир адамдын мыйзамдуу түрдө белгиленген салыктарды жана жыйымдарды төлөөгө милдеттүүлүгүн аныктоодо Кыргыз Республикасынын Конституциясы салык төлөөчүлөргө гана тиешелүү. Бирок, бир катар учурларда мыйзам чыгаруучу салык милдеттенмелерин аткарууну Кыргыз Республикасынын Салык кодекси тарабынан «салык агенттери» деп аталган үчүнчү жактарга жүктөйт. 1-пунктуна ылайык. Кыргыз Республикасынын Салык кодексинин 24-беренесине ылайык, салык агенттери салыктарды эсептөө, салык төлөөчүдөн кармап калуу жана тийиштүү бюджетке (бюджеттен тышкаркы фондго) чегерүү милдети жүктөлгөн адамдар болуп саналат. Бул аныктамада колдонулган «адамдар» термини салык агенттери уюмдар да, жеке адамдар да боло аларын көрсөтүп турат. Ошол эле учурда, «адам», «уюм», «инсан» түшүнүктөрүнүн мазмуну тармактык, салыктык-укуктук мүнөзгө ээ жана 2-ст. 11 НК КР. Салык агентинин милдеттери салыктарды төлөө менен гана чектелет, бирок жыйымдар эмес.

Атап айтканда, төмөнкүлөр салык агентинин статусуна ээ:

- а) жеке киреше салыгы боюнча уюмдар;
- б) айрым салыктарга (КНС, киреше салыгы) карата Кыргыз Республикасынын аймагында туруктуу мекемеси жок чет өлкөлүк юридикалык жактардын контрагенттери;
- в) уюштуруучуларга (акционерлерге) пайыздарды же дивиденддерди төлөп жаткан уюмдар (чарбалык компаниялар).

Салык агентинин атрибутивдүү белгиси анын салык төлөөчү менен туруктуу укуктук байланышы болуп саналат. Мындан тышкары, сөз эмгек, жарандык укук, келишимдик же башка укук мамилелери жөнүндө болобу, эң негизгиси салык агенти менен салык төлөөчүнүн ортосундагы финансылык (акчалай) өз ара аракеттенүүнүн болушу болот. Эреже катары, салык агенти салык төлөөчүгө киреше төлөөчү жак болуп саналат.

Салык агенттеринин жана салык төлөөчүлөрдүн укуктук абалы негизинен дал келет. Эгерде Кыргыз Республикасынын Салык кодексинде башкача каралбаса, алар бирдей укуктарга ээ. Милдеттерге келсек, алар салык агенттери үчүн бир топ тар. 3-пунктуна ылайык. Кыргыз Республикасынын Салык кодексинин 24-беренесине ылайык, салык агенттери төмөнкүлөргө милдеттүү:

а) туура жана өз убагында эсептөө, салык төлөөчүлөргө төлөнгөн каражаттарды кармап калуу жана тийиштүү салыктарды бюджетке (бюджеттен тышкаркы фонддор) чегерүү;

б) бир айдын ичинде салык төлөөчүдөн салыкты кармап калуу мүмкүн эместиги жана салык төлөөчүнүн карызынын суммасы жөнүндө катталган жери боюнча салык органына жазуу жүзүндө билдирүүгө;

в) салык төлөөчүлөргө төлөнгөн кирешелердин, кармалып калган жана бюджеттерге (бюджеттен тышкаркы фонддорго) чегерилген салыктардын, анын ичинде ар бир салык төлөөчү боюнча жеке эсебин жүргүзүүгө;

г) салыктарды эсептөөнүн, кармоонун жана которуунун тууралыгына контролдук кылуу үчүн зарыл болгон документтерди катталган жериңиз боюнча салык органына берүүгө. Бул тизме толук жана кеңири чечмелөөгө тийиш эмес.

Салык төлөөчү тарабынан эч кандай макулдашуусуз (бекитилбестен, тастыктоосуз) салык төлөөчүгө төлөнүүчү каражаттардан салыктык төлөмдөр кармалат. Башка жагынан алганда, салык агенти өз милдеттерин аткаруудан баш тартууга укугу жок, бул «мамлекет – салык агенти – салык төлөөчү» укук мамилелеринин императивдик, ачык-укуктук мүнөзүн көрсөтүп турат. Салык агентинин милдеттенмелери келишимден эмес, мыйзамдан келип чыгат, башкача айтканда, салык агенти катары салыктарды кармоого, эсептөөгө жана которууга тиешелүү кандайдыр бир келишимдик шарттар адегенде күчүн жоготот.

Салык төлөөчү салыктык укук мамилелерине жеке өзү же өкүлү аркылуу катышууга укуктуу. Салыктык укук мамилелерине жеке катышуу аны өкүлгө ээ болуу укугунан ажыратпайт, ошондой эле өкүлдүн катышуусу салык төлөөчүнү бул укук мамилелерине жеке катышуу укугунан ажыратпайт. Салык төлөөчүлөр менен бирдей укуктарга ээ болгон салык агенттеринин салык өкүлдөрү да болушу мүмкүн. Бир салык

төлөөчү үчүн өкүлдөрдүн жалпы саны мыйзам менен чектелбейт. Жалпы эреже катары салык өкүлдөрүнүн ыйгарым укуктары документтештирилиши керек [3].

Кыргыз Республикасынын Салык кодексине ылайык салык өкүлдөрүнүн эки түрү каралган:

1) мыйзамдуу – мыйзамдын же уюмдун уюштуруу документтеринин негизинде салык төлөөчүнүн атынан чыгууга ыйгарым укуктуу өкүлдөр;

2) ыйгарым укуктуу – ишеним каттын негизинде салык төлөөчүнүн кызыкчылыктарын көрсөтүүгө ыйгарым укуктуу өкүлдөр (Кыргыз Республикасынын Салык кодексинин 27, 29-беренелери).

Көрүнүп тургандай, эгерде юридикалык өкүлчүлүк түздөн-түз укук ченеминен же корпоративдик укуктук актылардан келип чыкса, ыйгарым укуктуу өкүл ишеним кат менен жол-жоболоштурулган жарандык бүтүмдөн келип чыгат. Өкүлчүлүктүн эки түрүнүн ортосундагы негизги айырмачылык салык төлөөчүнүн өз эрки менен иштөөсүнөн келип чыгат. Үйгарым укуктуу өкүлдүн болушу жана таңдоосу, ошондой эле анын ыйгарым укуктарынын көлөмү толугу менен салык төлөөчүнүн каалоосунан (эркин билдирүүсүнө) көз каранды болсо да, мыйзамдуу өкүлдүн салыктык укук мамилелерине катышуусу милдеттүү, анткени ыйгарым укуктуу өкүлдүн каалоосу, өкүлү болгон адам бул жерде эске алынбайт же олуттуу чектелет.

Салык өкүлдөрү жеке жана юридикалык жактар болушу мүмкүн. Салык салуу чөйрөсүндөгү өкүлчүлүк өзүнүн мүнөзү жана мазмуну боюнча жарандык укуктук институт бойдон калууда, ошондуктан аны Кыргыз Республикасынын Салык кодексине өзүнчө глава катары киргизүү, биздин оюбузча, бир топ талаштуу жана негизсиз көрүнөт.

Салык төлөөчүнүн өзү бул укук мамилелерине жеке өзү же мыйзамдуу же ыйгарым укуктуу өкүл аркылуу катышканына карабастан, салыктык укук мамилелеринин субъекти болуп саналат. Ушуга байланыштуу салык мыйзамдарын конкреттүү бузгандыгы үчүн салык төлөөчүнү жоопкерчиликке тартуу жөнүндө маселени чечүүдө анын өкүлүнүн аракети (аракетсиздиги) салык төлөөчүнүн өзүнүн аракети (аракетсиздиги) катары каралат. Өкүл тарабынан салык салуу чөйрөсүндө өз милдеттерин талаптагыдай аткарабагандыгынын кесепеттери ал үчүн тиешелүүлүгүнө жараша жарандык, үй-бүлөлүк же эмгек мыйзамдарынын эрежелери менен аныкталат.

Адабияттар:

1. Шерипов Н.Т. Конституционное право Кыргызской Республики. Учебник. - Б., 2012.
2. Тургенев Н.И. Опыт теории налогов. Н.И. Тургенев. - 3-е изд. - М.: Госоцэкономиздат, 1937. - С. 9-10.
3. Налоги и налоговое право. Под ред. Брызгалина А.В. - М.: Аналитика-Пресс, 1998. - С. 62.